

פרק לח שורש משפחת דסקל

הרה"ח ר' אנשיל החייט

במאסיף היו מספר משפחות מסועפות שהיוו את רוב משפחות היישוב - ממשיך לגולל הרב שלמה יעקב גרוס (עמ' 130-131) את תולדות משפחת דסקל במאסיף - והן: קינד, גרובר, גולד, **דסקל**, הרשטיק, מליק, לרנר, פרייזלר.

יהודי נוסף שהגיע מגליציה היה הרה"ח ר' שמריה דסקל. שמריה היה חתנו של הרה"ח ר' אנשיל החייט מנדבורנא, עליו שמעתי את הסיפור הבא;

בהיותו נער היה אנשיל שוליה של חייט. בשעות הפנאי היה בא לבית המדרש ואהב לשמוע סיפורי צדיקים. הוא שימש גם כשליח של החסידים להביא להם כעכים ויי"ש. אנשיל הצעיר השתוקק מאוד לנסוע להרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'נסק. הוא צירף פרוטה לפרוטה, עד שהוצאות הדרך היו כבר בידו. בעודו מתכוון לנסיעה הנכספת, נפטר לפתע הרבי ר' אלימלך. עגמה נפשו של אנשיל על שלא זכה לראות את פני הרבי מליז'נסק. כשעלה על משכבו בלילה, ליד התנור של בעל הבית, פרץ אנשיל בבכי ושנתו נדדה מעיניו.

לפנות בוקר, כאשר נרדם, נתגלה אליו בחלום הרבי ר' אלימלך ואמר לו; "אנשיל בני, מנע קולך מבכי, הנה אני רבי אלימלך מליז'נסק באתי אליך שתראה אותי".

אנשיל התעורר, רץ בבהלה ובשמחה לבית המדרש וסיפר לחסידים את

ציון הרה"ק הרבי ר' אלימלך בליז'נסק

חלומו, וגם תיאור לפנייהם את מראהו. החסידים אישרו לו שאכן כזה היה מראהו של הצדיק.

הרה"ח ר' שמריה דסקל ממאסיף

עוד מובא ביספר מרמרושי (עמ' 131): ר' שמריה ואשתו שיינה רחל הגיעו מסיבות בלתי-ידועות למאסיף. ר' שמריה היה יודע ספר והשפיע לטובה מבחינה רוחנית על התושבים המעטים שבמקום.

ר' שמריה הקים משפחה מאוד מסועפת. הוא היה יהודי פיקח וממולח, ועל שמו נקראו צאצאיו 'משפחת השמריינים'. מהם היו כלי קודש, מלמדי תינוקות ושוחטים וחלק מהם סוחרים אמידים. צאצאיו של ר' שמריה התפזרו בכל ערי טרנסילבניה.

הרה"ח ר' הרש לייב אלטר דסקל

הרה"ח ר' הרש לייב אלטר דסקל נולד במאסיף לאביו ר' שמריה. הוא

ליד פסי הרכבת בעיירה מאסיף. על העגלה יושב חתנו של ר' יצחק בירך, ר' אליהו טובל

נשא לאשה את מרת שאשא מלכה, והיה מקושר בכל נפשו אל הרה"ק בעל
היאמרי ברוך' מויז'ניץ.

כאשר חנך את ביתו, הסתפק באיזה חדר לקבוע את המזוזה הראשונה. הוא
קם ונסע את הדרך הארוכה ממאסיף עד לויז'ניצא, כדי לפרוש בפני הרבי
את השאלה. תשובתו של הרבי הייתה: "בחדר המיועד לסוכה - שם תקבע
את המזוזה הראשונה".

הרה"ח ר' יצחק בירך דסקל

עוד מובא בספר מרמרוש (עמ' 136):

לר' שמריה דסקל הנזכר, שהיה בין ראשוני המתיישבים בכפר, הייתה
משפחה ענפה בדור שני ושלישי. מצאצאיו היה הרה"ח ר' יצחק בירך דסקל.

על אודותיו שמענו מבת זקוניו מרת שאשא מלכה טובל:

הוא נולד לאביו ר' הרש לייב בשנת תרט"ו לערך, והיה תלמיד חכם, אשר

כזקנו, ר' שמריה, השפיע רבות על בני העיירה במאסיף.

היה קשור בקשר אמיץ להרה"ק בעל ה'אמרי ברוך', ולאחר פטירתו של הרבי היה נוסע בקביעות להרה"ק מאנטיניא וגם לאחיו בעל ה'אהבת ישראל'.

"אין לכם מושג מי היה זקנכם", שח לנו הרב פנחס הורוביץ, בנו של הגה"צ רבי מרדכי ארי' הורוביץ, הרב מבאנילא, "בכל פעם שהיה הרה"ח ר' יצחק בירך דסקל מגיע לויז'ניץ, היה נוסע לאבי הגאון לבאנילא הסמוכה לויז'ניץ, ותורם סכומים גדולים להחזקת הישיבה במקום. תמיד ידענו שאצל ר' יצחק בירך הכיס והלב פתוחים. לא נמצא היום יהודים רבים כאלה", סיים הרב הורביץ את דבריו.

חזית הבית של ר' יצחק בירך (קומה ראשונה. עליה הוסיפו לאחר המלחמה עוד קומה)

בחצר הבית של ר' יצחק בירך

ר' יצחק בירך דקדק קלה כחמורה בכל דבר מצווה. הקפיד על לבוש חסידי כל ימיו, ומעולם לא היה יוצא מביתו ללא חליפה ארוכה וכובע על ראשו.

בהיותו יהודי ממולח ושנון, ניצל את כישוריו כדי לעזור לתושבי העיירה. אף שמעולם לא למד משפטים, שימש כיועץ הבלתי-מוכתר של הכפר בכל ענייני דין ומשפט. יהודים רבים באו להתייעץ עמו לגבי הטיעונים שישמיעו בבית

המשפט. לא אחת ביקשו ממנו להיות נוכח באולם בית המשפט, כדי לסייע להם בעת שהדבר יידרש.

פעם אחת פקעה סבלנותו של השופט לנוכח עזרתו האינטנסיבית, והוא נזף בו: "אינך עורך-דין מורשה, אסור לך להשתתף במשפט!"

הוא התברך ע"י הרה"ק מאנטיניא בעשירות, והייתה פרנסתו מצויה בשפע רב. נכסים רבים היו בבעלותו, בעיקר קרקעות בעלות ערך גבוה, שבחלקן היו מעיינות.

עשרות שנים לאחר מכן ביקרו בני המשפחה במאסיף, וזקני תושבי המקום הראו להם את הקרקעות שהשתייכו בעבר לר' יצחק בירך.

חלום מבשר רעות...

ר' יצחק בירך האריך ימים. לעת זקנתו, בהיותו קרוב לתשעים, בעת שישיין על יצועו, נחרדו זוגתו ובתו מרת שאשא מלכה לשמוע אותו מתייפח ובוכה, כאילו הוא חולם דבר-מה.

כשהתעורר, סיפר להן כי ראה בחלומו את הרבי ה'אהבת ישראל' שנפטר לא מכבר, וביקשו לבוא אליו, לשהות במחיצתו. ר' יצחק בירך בכה לפניו והביע את רצונו להישאר בזה העולם...

מהו פשר החלום?!

להלן בפרק ל"ט מסופר על פטירתו ועל פשר החלום.

הרה"ח ר' חיים משה דסקל

הרה"ח ר' חיים משה דסקל נולד בשנת תרמ"ה לאביו הרה"ח ר' יצחק בירך. אביו, שהיה עשיר, העניק לו חינוך מיוחד, ושלחו ללמוד בעיר בורשה, אצל יהודי מורם מעם ומוכתר בכל מעלה טובה - הגאון רבי יצחק ורצברגר, הדיין מבורשה.

ר' חיים משה נודע כבחור תלמיד-חכם וירא ה', ופעמים רבות כיוון בלימודו לקושיות הראשונים, והיה שמו הטוב הולך לפניו. הוא נשא אשה מיוחסת, את מרת צפורה, בתו של החסיד המופלג רבי אלטר אברהם ברוך רוזנברג מסיגט, מחבר הספר 'צוואת אבא', בנו של הרב החסיד המפורסם מאוד, רבי

יודל עיבר מסיגט. בספר מרמרוש (עמ' 136) מתועדים נישואיו עם בתו של בעל הספר 'צוואת אבא'.

כ"ק מרן האדמו"ר מבורשה אחיו של ה'אהבת ישראל' מויז'ניץ התפעל ממנו מאוד והציעו לסב הכלה, רבי יודל עיבר - כך שמענו מפי בנו ר' ישראל. ר' יודל עיבר הפתיע את ר' חיים משה, נכנס לבית המדרש באמצע לימודו, ולאחר שבחנו כמה שעות, שלח שליח לאביו ר' יצחק בירך, וגמרו את השידוך - כך סיפר לימים ר' חיים משה לילדיו.

הרה"ק רבי פנחס מבורשה

ששה ילדים נולדו לר' חיים משה מאשתו צפורה. אלא שלפתע פתאום, בהיותו כבן ארבעים, חרב עליו עולמו...

ותקש מרת צפורה בלדתה. היא הועברה במצב קשה מאוד ממאסיף לבית החולים בסיגט, שם השיבה את נשמתה ליוצרה ביי"ט בכסלו תרפ"ו.

אביה החסיד המופלג רבי אלטר אברהם ברוך רוזנברג ציין את תאריך פטירתה על כריכת ספרו 'צוואת אבא'. כך סיפר בנו ר' ישראל, שקנה מהיורשים את כתב יד הספר של זקנו בעל ה'צוואת אבא'.

ר' חיים משה התאלמן, ועל שכמו הוטל עולם של ששת היתומים. בנו הגדול אשר אנשיל היה בן שמונה עשרה שנים, ולישראל הקטן טרם מלאו שלוש. כעבור זמן קצר נשא לאשה את מרת פייגא שטיין, מהעיירה מיטל-וישווא, שבה גם נערכה שמחת נישואיהם. בעיירה זו, הספוגה ביראת שמים, התגוררו חסידים ואנשי מעשה, מהם חסידי ויז'ניץ נכבדים, תלמידי חכמים משכמם ומעלה.

מרת פייגא דסקל

מרת פייגא דסקל נולדה לאביה הרה"ח ר' חיים שטיין ממיטל-וישווא, ולאמה מרת נחמה. אביה ר' חיים חי בדוחק רב, וכאשר ביקש מכ"ק מרן האדמו"ר מבורשה סגולה לפרנסה, אמר לו הרבי: "הקפד להבדיל על יין ולא על ייישוי".

אמה מרת נחמה הייתה בתו של הרב החסיד רבי שמואל פרוכטר, בן למשפחה רמת-יחס, שייחוסה מגיע עד לגה"ק רבי צבי הירש הורביץ, אביהם של האחים הקדושים הרה"ק רבי פנחס מפרנקפורט, מחבר הספר הקדוש

‘הפלאה’ ואחיו הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג, ולמעלה בקודש עד לרבי זרחיה הלוי בעל ‘המאורי’ ועוד גאונים וצדיקים.

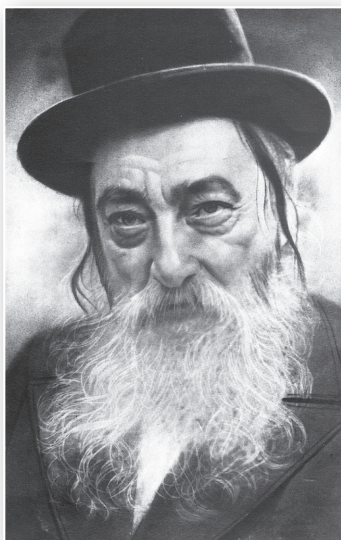
באצילות הנהגותיה ניכרה מרת נחמה ע"ה כבת קדושים. הרבתה לצום, והחמירה על עצמה להתענות בכל תענית ציבור מהלילה הקודם ועד הבוקר שלמחרת - כשלושים ושש שעות רצופות של תענית.

לידת אבינו מוהר"ר שמואל יהודה דסקל

תחילה נישאה מרת פייגא לאדם חשוב ועשיר, וקיבלה בנישואיה זהב רב. חלפו עשור שנים שבהן חיו בשלום ובשלווה, אך לא נפקדו בזרע של קיימא. הם התגרשו, והיא השיבה את כל סבלונות הזהב היקרים לבעלה.

שלוש שנים נוספות חלפו עליה בבדידות ובאומללות. אז נישאה לר' חיים משה, שהתאלמן ונותר עם ששת ילדיו היתומים. היא קיבלה על עצמה לטפל ביתומים הקטנים, מתוך תקווה עזה שבזכות המצווה תזכה לילד.

חלפו שנים של ציפייה... מרת פייגא דסקל כבר הייתה בת ארבעים ואחת, מאחוריה שנים משמימות, צער נוקב ומפלה לבבות וערגה כוספת... כל מעייניה היו נתונים למשאלת לבה: “ריבונו של עולם, תן לי מאוצרותיך ילד! בן שאוכל לגדלו לעבודתך ולתורתך! שיגרום לך נחת רוח במעשיו!”

כ"ק מרן אדמו"ר בעל ה'אהבת ישראל'

בלב נשבר קמה ונסעה אל כ"ק מרן אדמו"ר 'אהבת ישראל' מויז'ניץ. היא נכנסה אליו בדמעות רותחות וסיפרה את סיפור חייה. בכתה, התחננה והפצירה, שתזכה להיפקד בזרע של קיימא.

הרבי בעל ה'אהבת ישראל' נענע בראשו כמסכים לדברים.

היא יצאה מן הקודש וחשה שעדיין לא באה על סיפוקה. הרבי הרי לא הבטיח. הוא רק בירך!

כתבה אפוא פתקה חדשה, אזרה אומץ ונכנסה לשטוח שוב את בקשתה.

“הרי בירכתי אותך!?” תמה הרבי.

“כן, אבל הרבי לא הבטיח”, השיבה.

הרבי פתח את כף ידו השמאלית, ובאצבע ידו הימנית סימן על כף היד כעין חתימה על הברכה שתתקיים! - - -

הבטחת הרה"ק מויז'ניץ בעל 'אהבת ישראל' התקיימה. ביום רביעי אור לב' דר"ח חשון תרצ"א זכתה מרת פייגא לחבוק בידיה את אוצרה היקר. תינוק מלא חן האיר את חייה ומילא את לבבה באהבת אין קץ.

וייקרא שמו בישראל 'שמואל' על שם אבי אמה, הרב החסיד רבי שמואל פרוכטר, ו'יהודה' על שם אבי אביה.

על מצע של דמע ותחנונים ירדה לעולם נשמתו הזכה של הילד. מסירות נפש ותפילות רוויות אמונה היו הרקע שעליו נכתבה שירת חייו.

כאשר הביטה בעיניו הכחולות והזכות של שמואל יהודליה שלה, לא שיערה את אשר מצפה לילד הרך. אילו נסיונות, כמה מהמורות יהיו בדרכו. גם ברוחניות וגם בגשמיות, לא תהיה דרכו של הילד שגרתית.

אבל הייתה לו צידה מופלאה, שעמה יצא לדרך חייו... טוהר מידות ונשמה טהורה השואפת לשלמות נצח, התפילות הרבות ששפכה אמו, תחינותיה ודמעותיה, ומעל הכל - ברכתו של הרבי בעל 'אהבת ישראל' מויז'ניץ, שעמדה לו כל ימיו. מעניין לציין מה שמובא בספר 'שר התורה' (עמ' 505) על רבן של ישראל הגאון מטשעבין: פעם הביאו למעונו תינוק מקרובי המשפחה, שנולד לאחר המתנה וציפייה של שנים רבות. כשנכנסו עמו לחדר, קם רבנו באומרו: מ'דארף זיך אויפשטעלן פאר אן אויסגיבעטענע קינד (צריך לקום בפני ילד שהרבו בתפילה בעבורו).

העקירה ממאסיף לפאשקאן

זמן-מה התגוררה מרת פייגא עם ר' חיים משה במאסיף. בעת ההיא, בתקופה שבין שתי המלחמות, החלה נדידה של יהודים מאזור מרמרוש לאזור מולדובה שברומניה. את הסיבה לעקירה תיעד הרב שלמה יעקב גרוס בספר 'מרמרוש' (עמ' 129):

בעקבות חילופי המשטר בטרנסילבניה, לאחר מלחמת העולם הראשונה, וכניסת הרומנים למרמרוש, חלה נסיגה מתמדת בקהילת מאסיף. בעשור הראשון שלאחר המלחמה, תר"פ-תר"צ (1920-1930), פחת מספרם של יהודי מאסיף בכ-150 איש. עד שנת תש"א (1941) עזבו את הקהילה 150 איש נוספים. בסך הכל נטשו את מאסיף בין שתי המלחמות כרבע ממספר היהודים שגרו שם. חלק ניכר מהם עברו לעיר סיגט, אחרים התפזרו על פני כל

ר' שמואל בחזית הבית בפאשקאן

המדינה, ואף אל מעבר לים הגיעו יהודים ממאסיף. הפרנסה של יהודי הכפר התמוטטה לאחר מלחמת העולם הראשונה, ולאחר מכן סבלו היהודים מהמשבר הכלכלי שפקד את המדינה בשנות השלושים.

בין 150 האנשים שעקרו ממאסיף בשנות השלושים בעקבות

המשבר היה גם ר' חיים משה. הוא עקר בשנת תרפ"ח (1928), עם מרת פייגא וילדיו, אל העיירה פאשקאן שבחבל מולדובה, שם התמנה להיות גבאי בבית המדרש הגדול בפאשקאן ברח' רוזלובנו [Rozlovano].

ברחוב רוזלובנו עמדו שלושה בתי כנסת, ור' חיים משה שימש בקודש בבית המדרש האמצעי.

פרק לט עקידת יצחק

קהילה מפוארת עולה בעשן הכבשים

במלחמת העולם השנייה שתו גם יהודי מרמרוש את כוס התרעלה הרוויה בעינויים, סבל, דם ודמע, בעלות הכורת האכזר שלא חמל על אנשים, נשים וטף. כל זאת בעזרתם הפעילה של תושבי המקום, שסייעו לנאצים במרץ ובסאדיזם. בשנת ת"ש נעקרו אלפי יהודים מן היישובים. הזינדרמיה ההונגרית פעלה באכזריות תוך שיתוף פעולה עם האוכלוסייה המקומית, והיהודים הובלו אל נהר הדנייסטר והוטבעו בו או נרצחו במיתות משונות ביערות גליציה ואוקראינה. חלקם נספו באושוויץ. ר' יצחק בירך היה בכלל יהודי מאסיף אשר עלה עליהם הכורת.

הרב שלמה יעקב גרוס בספר 'מרמרוש' בפרק על מאסיף (עמ' 139) מתאר את סופה של מאסיף:

גורלם של יהודי מאסיף היה כגורלם של כל יישובי מרמרוש. בסוף אפריל 1944 רוכזו כל יהודי מאסיף והועברו לגטו וישווא. אין לתאר בשפת אנוש את הסבל והצפיפות שהיו מנת חלקם בגטו וישווא. האכזריות ומעשי ההשפלה של הזינדרמיה ההונגרית עלו במקרים רבים על אכזריותם של הנאצים.

הטרנספורטים, רכבות המוות מגטו וישווא לאושוויץ, יצאו בין ערב ר"ח סיוון עד אחרי חג השבועות תש"ד, ובכך בא הקץ על היישוב מאסיף.

עדות חיה

בתוך אחת מרכבות המוות ישב הרה"ח ר' יצחק בירך - זקן ובא בימים היה אז, כבן תשעים שנה, בריא בגופו ובנפשו וצלול בדעתו - עם אשתו מרת איטא רחל ובתו היחידה בת זקוניו, שאשא מלכה. הם הגיעו אל מחנה המוות אושוויץ-בירקנאו ביום שני, ערב ראש חודש סיוון בשעת בין השמשות.

את שקרה אתו סיפרה לימים בתו - אוד מוצל מאש - מרת שאשא מלכה טובל, אשר עברה את כל מדורי הגיהנום באושוויץ וזכתה לעלות לארץ הקודש ולהקים בית נאמן בישראל, ונפטרה באה בימים, בשנת תש"ע:

הסלקציה באושוויץ

השמש שקעה. רוחם של העומדים בטורים ארוכים-ארוכים הייתה כבדה ומדוכאת עד עפר. החיה הנאצית הארורה, ד"ר מנגלה ימח שמו, עמד ובאצבעו הארורה כיוון: זה למוות וזה לחיים. אבי ר' יצחק בירך ואמי מרת איטא רחל נשלחו אל תאי הגזים, ואני נשלחתי אל מחנה העבודה. עוד באותו לילה, ראש-חודש סיוון תש"ד, נשרפו ר' יצחק

בירך ואשתו על קידוש ה', ה' ינקום דמם. היה זה סמוך ונראה ליום פטירתו של הרבי בעל ה'אהבת ישראל, שחל בבי' סיוון.

אז הובהר פשר החלום עם הרבי, בעל ה'אהבת ישראל, המובא לעיל.

התחל לומר קדיש...

כך סיפר לנו אבינו:

במרחק רב משם, בעיירה פאשקאן שברומניה, שכב על מיטת חוליו בנו הרה"ח ר' חיים משה.

המלחמה ניתקה את קשר המכתבים. ר' חיים משה לא ידע מה עלה בגורל

אביו, ר' יצחק בירך, שנותר במאסיף. הוא לא עודכן כי נפשו הטהורה עלתה אל האלוקים.

אלא שלב הבן חש את חסרון האב. וכך, בשוכבו חולה במחלת הטיפוס, ראה בחלומו את אביו, שסיפר לו כי נהרג על קידוש ה'. ר' יצחק בירך אף ביקש מבנו שיתחיל לומר קדיש לעילוי נשמתו.

ר' חיים משה התעורר נסער, ולא ידע לשית עצות בנפשו. הוא פנה לרב העיירה וסיפר לו את דבר החלום. הרב הורה לו לומר קדיש. למרות חוליו וחולשתו היה צועד מדי יום מרחק רב כדי לומר קדיש בציבור, בלא לדעת בבירור האם אכן נפטר אביו.

חודש לאחר מכן נודע לו, כי אכן אביו ר' יצחק בירך נהרג על קידוש ה', יחד עם קהילת בני מאסיף הקדושים. החלום הנורא מכל הפך למציאות.

אב הרחמים

שוכן מרומים

ברחמיו העצומים

הוא יפקוד ברחמים

החסידים והישרים והתמימים

קהילות הקודש שמסרו נפשם על קדושת ה'...

יזכרם אלוקינו לטובה עם שאר צדיקי עולם

וינקום בימינו לעינינו נקמת דם עבדיך השפוך:

אל מול כבשני אושוויץ

בכ"א באדר בשנת תשס"ט ביקרנו בגיא הצלמוות הקרוי אושוויץ בירקנאו. צעדנו בדרך שבה פסעו מיליוני יהודים בדרכם האחרונה אל תאי הגזים ומשרפות האש.

גשם דליל התערב בדמעותינו שזלגו באין מפריע. חשבנו על זקננו ר' יצחק בירך, שבדיוק באותן שעות ערב צעד בדרכו האחרונה. הוא לא זכה לקבר ישראל, אפרו נותר במחנה אושוויץ-בירקנאו ורוחו ריחפה ממעל, יחד עם נשמותיהם הטהורות של קדושי השואה.

חשבנו איך ברגעיו האחרונים בוודאי יצאה נפשו אל בנו יחידו ר' חיים משה

אשר בפאשקאן הרחוקה. בלי ספק התפלל כי ימשיך את דרכו הטהורה.
והוא אמנם זכה!

- - - הוי, אדמת אושוויץ הארורה!

עמדנו שם, מסומרים אל מול תאי הגזים ואפרם הצבור של הקרבנות. מתוך
כאב עז ואמונה תמה זעקנו אל ה' שבשמים:

יתגדל ויתקדש שמיא רבא! - - -

סוד השואה

גם אם תהיה כל הארץ גווילים, העצים - קולמוסים, והים - דיו, לא תהיה
אפשרות לתאר ולתעד במלוא העומק וההיקף את הטרגדיה הנוראה שפקדה
את עמנו בשואה האיומה שבה נכחדו ששה מיליון יהודים הי"ד, ששה מיליון
עולמות מלאים.

אין לנו ספק או פקפוק שהכל מאתו יתברך, והוא מסובב את הסיבות ממעל.
לולא נתן ה' רשות למשחית, לא יכול היה להרע ליהודים, ואנו מאמינים כי
הכל רחמים, שהרי אין כרחמי אב על בנו, ובורא עולם ברחמיו מכנה את עמו
"בני בכורי ישראל", אנו בניך ואתה אבינו.

עניין עמוק הבהירו לנו גדולי ישראל במשל:

עומד אדם ועוקב אחר תנועות ידיו של החייט, אשר גוזר לגזרים בד יקר
ערך. הצופה במחזה אינו יודע את נפשו: כיצד נוטל הוא בד כה יקר ומשחיתו
בלי רחמים?! אך המבין יודע, כי מגזרים אלו תיתפר חליפה מפוארת ביותר!

והנמשל: עם ישראל, בהיותו הבן הנבחר של בורא עולם, עתיד להיגאל
בגאולה נצחית, כאשר ניבאו כל הנביאים. הדרך לכך רצופת קשיים
וניסיונות. גם השואה האיומה, אשר היא מסודות הבראה ונשגבה מבינתנו
- הנה חלק מתהליך זה. כי קיבלנו מרבוינו, שכל המתרחש עמנו עד ביאת
הגואל מהווה חלק בלתי-נפרד מן הדרך אל הגאולה.

חובתנו לזכור את הדור שנספה על קידוש ה', שבמותו קירב את הגאולה
הנצחית. זכרם של הנספים לא ימוש מאתנו לעולם, עד שנזכה לגאולה
השלמה ההולכת ומתקרבת במהרה בימינו, אמן!